

[V]

Na přechodu

BYLO PŘÍZNAKEM životnosti Jednoty, že po vyřešení problému vlastního kněžství nebyla bez otázek. Pravda evangelia staví církev vždy znovu do situace, která vyžaduje nové rozhodování, a církev sama nesmí nikdy ustrnout na dosavadních výtěžcích svého ptaní po smyslu Písem. Přední otázkou Bratří stala se právě otázka po jejich základním úsilí. Vedou opravdu *dobré skutky*, konané zejména oním odříkavým postojem k světu, ke spasení? Souhlasí život v tak mnohém odříkání, ve stále obavě před přílišným užíváním světa, takže až i vody po chuti se napít bylo hříchem a svědomí k úzkostlivosti vedené přece nemívalo pokoje, s úmyslem Kristovým, jenž své jho jmenuje rozkošným a břímě lehkým? Je sám směr tohoto křesťanství ve shodě s Apoštolovým učením, že nikdo nebývá spravedliv ze skutků zákona, nýbrž ze samé víry? Takové pochyby o správnosti hledání spravedlnosti ze skutků projevily se mezi Bratry brzy po smrti Řehořově a zesílely koncem sedmdesátých let.

Matěj a většina jeho rady se zalekla těchto myšlenek jako satanského pokušení. Spolehnutí na zásluhy Kristovy do té míry, že by neměl být všechen důraz položen na vlastní úsilí po posvěcení, povede přece k mravnímu uvolnění. Právě římská církev zašla tím směrem na scestí, a byli to pražští mistři, kteří vždy znovu vytýkali Bratřím vedle neúcty k svátosti, že kladou důraz na skutky místo na víru, bez níž se nikdo Bohu nemůže líbit. Jak nyní má být opuštěna cesta ukázaná z Písma prvními vůdci Jednoty?

Ale jiní v Matějově radě měli uši otevřeny pro poukazy k oproštujícímu smyslu evangelia. Byli to zejména oni *bohoslovecky vzdělání Bratří*, kteří se k Jednotě připojili v letech sedmdesátých, ne-li již dříve, a nabyli vedle B. Matěje vedoucího vlivu jako Bratr Prokop, B. Tábořský a zejména B. Klenovský. Klenovský, původem ze zámožné rodiny, užil svého jmění vydatně

ve prospěch Jednoty a měl tedy pověst muže, jenž dovedl dát přednost chudobě před majetkem. Ač se sám knězem nestal, sloužil Jednotě jako „muž učený a velmi vtipný“ svým vzděláním. Zdá se, že on to byl, jenž v bratrských spisech první položil důraz na vůli opravenou a ustavenou milostí Boží, jež dává vznik víře i ctnostnému životu. Na B. Matěje měl takový vliv, že to někteří Bratří těžce nesli a žehrali, že je jím Matěj jako plotem opleten. Matěj si však sám zavinil tak veliký vliv svého druha. Nestačil na těžší otázky a na jejich zásadní řešení, když naléhalo.

Otázka víry a skutků zůstala mezi Bratry po nějakou dobu *otázkou spornou*. V radě i mezi kněžími stáli a působili vedle sebe i zastánci prvotní úzké cesty i ti, kdo [podle Lukášova vypravování v „Obnovení církve“] okusili vína svatby Kristovy a již počali býti veselejší a mocnější a dovozovali z Nového Zákona, že Kristus více neprospěje těm, kdo chtějí býti spaseni ze skutků. Diskuse však probíhala bez ostrého zahrocení jedněch proti druhým.

Lukáš dokládá, že si obojí navzájem sloužili. Jeden z vedoucích Bratří — byl to asi právě Klenovský — dovedl postihnout situaci theologicky a ukázal stranám, že obě mají určitou pravdu i určitý nedostatek. První zastávali právem spravedlnost, bez níž by víra byla mrtvá, ale více o ní mluvili než sami skutkem činili a dopouštěli se nemístného souzení mnohých věrných buď proto, že byli ve veřejném postavení, buď pro jejich majetek nebo živnost, nebo křivě soudili i správce a Bratry, kteří takové do Jednoty přijímali. Druzí přepjali poukaz k milosti Boží a příliš polevili v sebekázni, takže někteří až zašli ve světské věci.

Sněm konaný v té době uvažoval o „oblevení při dobré práci“ [D 132 n.]. Usoudil, že vzešlo z přílišného spoléhání na Boží milost a na Boží předzvědění i vyvolení a uložil kněžím, aby o milosti Boží mluvili rozšafně, tak aby byla vzdělána i víra i život. Po dalších letech — asi r. 1489 — zavděčil se mnohým B. Prokop výkladem, jak veliké místo má *dobrá vůle*, opravená milostí Boží. Ta činí člověka Bohu milým i při nedostacích, které při něm ještě zůstávají. Zastánci staré zbožnosti však i v tomto učení viděli nebezpečný odklon od spravedlnosti Kristem přiká-